

TARTALOM

ÉLETMŰVEK A KLASSZIKUS MODERNSÉG MAGYAR IRODALMÁBÓL	6
A NYUGAT ÉS SZELLEMI KÖRNYEZETE	6
Új irodalmi törekvések 7 ■ A Nyugat 8	
ADY ENDRE	11
Helye a kánonban 12 ■ <i>A fekete macska</i> 12	
Az Új versek című kötet és cikluskompozíciója	13
Ciklusokba rendezett lírakötet 13 ■ <i>Góg és Magóg fia vagyok én...</i> 14 ■ Vezérvers 16 ■ Domján Veronika: <i>Góg és Magóg kölyke vagyok én</i> 16 ■ <i>Új Vizeken járok</i> 16 ■ A Léda asszony zoltárai ciklus 17 ■ <i>Héjánász az avaron</i> 18 ■ Szimbolikus kifejezőmód 19 ■ <i>A vár fehér asszonya</i> 19 ■ <i>Meg akarlak tartani</i> 20 ■ A magyar Ugaron ciklus 20 ■ <i>A Tisza-parton</i> 21 ■ Látomásos képalkotás 22 ■ Belső tartalmak 22 ■ Külső környezet 22 ■ A versritmus megújítása 23 ■ <i>A Hortobágy poétája</i> 23 ■ <i>A lelkek temetője</i> 23 ■ <i>A magyar Ugaron</i> 23 ■ A daloló Párizs ciklus 24 ■ <i>A Szajna partján</i> 24 ■ Osztottság és csonkaság 25 ■ Szabolcska Mihály: <i>A Szajna partján</i> 25 ■ A Szűz ormok vándora ciklus 26 ■ <i>Harc a Nagyúrral</i> 27 ■ Karinthy Frigyes: <i>Ady Endre: Moslék-ország</i> 29 ■ Karinthy Frigyes: <i>Ady Endre: Törpe-fejűek</i> 29	
Kísérlet a ballada műfajának megújítására	30
Modern balladaiság 30 ■ <i>Az ős Kaján</i> 31 ■ A Kaján-szimbólum 33 ■ Mitikus küzdelem 33 ■ Belső vita 34 ■ <i>A magyar Messiások</i> 34 ■ Kovács András Ferenc: <i>Új magyar Messiások</i> 34	
Modern vallásosság Ady lírájában	35
Az én korlátozottabb hatóköre 35 ■ <i>A Sion-hegy alatt</i> 36 ■ Öntörvényű szimbólumalkotás 37 ■ A megszólalás helyzete és módja 37 ■ A normaadó középpont hiánya 37 ■ Összetett lélekállapot 38 ■ <i>Istenhez hanyatló árnyék</i> 38 ■ <i>A bölcsesség aldozása</i> 38 ■ Nemes Nagy Ágnes: <i>Ekhnáton jegyzeteiből</i> 39 ■ Ferencz Győző: <i>Az én istenem</i> 39	
Csonkaságélmény és modern személyiségtapasztalat	40
„Minden Egész eltörött” 40 ■ <i>Kocsi-út az éjszakában</i> 40 ■ Utazás- és éjszaka-toposz 41 ■ Látvány és látomás 42 ■ A csonkaság tapasztalata 42 ■ <i>Száz hüségű hüség</i> 43 ■ Paradoxon és vershelyzet 44 ■ Osztott és változó személyiség 44	
Változó versbeszéd és hagyománytapasztalat	45
Poétikai fordulat Ady pályáján 45 ■ Kuruc versek 45 ■ <i>Sípja régi babonának</i> 46 ■ Megszakítottság és folytonosság a hagyományban 47 ■ Beszélőváltások 47 ■ Vershelyzet 48 ■ Szövegköztiség, a hagyomány nyelve 48 ■ Kemény István: <i>Búcsúlevél</i> – részlet 48	
A bibliai és krónikás szöveghagyomány, illetve beszédmód megidézése	49
<i>Ésaiás könyvének margójára</i> 49 ■ <i>Krónikás ének 1918-ból</i> 50	
Értékkeresés és értékörzés a háború idején	51
A világháború 51 ■ <i>Az eltévedt lovas</i> 52 ■ Többértelmű szimbólum 53 ■ Beszédhelyzet 54 ■ A múlt eluralkodása 54 ■ Az emberi jelenlét hiánya 55 ■ <i>Emlékezés egy nyár-éjszakára</i> 55	
Csinszka-versek	56
<i>Őrizem a szemed</i> 56 ■ Összetett hangú szerelmi vallomás 57 ■ Szándékolt egyszerűség 57 ■ <i>Cifra szűrőmmel betakarva</i> 58 ■ <i>Nézz, Drágám, kincseimre</i> 58	
Pályakép	58
Indulása 59 ■ Az első jelentős pályaszakasz: 1906–1910 59 ■ A pálya középső szakasza: 1912–1914 60 ■ Az utolsó pályaszakasz: 1914–1918 61 ■ Tematikus és poétikai elvű megközelítés 62	
BABITS MIHÁLY	64
Helye az irodalmi kánonban 64	
A sokszínűség és változás ars poeticája – Levelek Irisz koszorújából	65
Kötetkompozíció 65 ■ <i>In Horatium</i> 66 ■ Vezérgondolatok 67 ■ Görög természetfilozófia 68 ■ Költészet és magatartásparancs 68 ■ <i>A lírikus epilógja</i> 69 ■ Keret- és párvers 70 ■ A megismerés korlátai 70 ■ <i>Fekete ország</i> 71 ■ Nyelvi megalkotottság 72 ■ Lényeg és látszat 72 ■ <i>Messze... messze...</i> 73 ■ Benyomás, képzeleti látvány, névszói stílus 74 ■ Egész és töredék 74 ■ Kovács András Ferenc: <i>Messzebb... Messzebb...</i> – részlet 74 ■ Karinthy Frigyes: <i>Babits Mihály: Futurum exactum</i> 74	

Kérdező világ- és önszemlélet	75
Szellemi tájékozódás a pálya elején 75 ■ <i>Esti kérdés</i> 76 ■ Az est: leírás és lélekállapot 77 ■ Az emlékező tudat tere 78 ■ A létértelem problémája 78	
Az írástudó erkölcsi felelőssége – Költészet a háború ellen	79
Recitativ 79 ■ <i>Húsvét előtt</i> 80 ■ Húsvéti vers, retorizáltság 81 ■ Képrendszer 82 ■ A feltámadás misztériuma 82 ■ A vers fogadtatása és a Fortissimo 82	
Önértelmező igény és keresztény etika	83
Fordulat Babits lírájában 83 ■ <i>Örökké ég a felhők mögött</i> – részlet 83 ■ <i>Cigány a síralombházban</i> 84 ■ A Babits-líra önértelmezése 84 ■ <i>Régen elzengtek Sappho napjai</i> 84 ■ Idő- és értékszembesítés 85 ■ A költészet és a költőszerep leértékelése 85 ■ <i>Psychoanalysis Christiana</i> 86	
A hazugságok paradicsoma	87
<i>A hazugságok paradicsoma</i> – részlet 87 ■ <i>A „kutya”</i> 89	
Önmeghatározás és közvetítő szerep	91
Önértés és hagyomány 91 ■ <i>Csak posta voltál</i> 91 ■ Önmegszólító vers 93 ■ Önazonosság és emlékezet 93 ■ Hagománytapasztalat 93 ■ <i>Mint különös hírmondó...</i> 94	
A halállal való szembenézés költészete	95
<i>Balázsolás</i> 95 ■ Vershelyzet, beszédhelyzet 96 ■ Versforma és beszédmód 97 ■ A gyermeki én és a felnőtt léthelyzete 97 ■ Az elviselés méltósága 97 ■ <i>Ősz és tavasz között</i> 98	
Erkölcsi kényszer, kényszerű próféta szerep – Jónás könyve	100
Helye az életműben 100 ■ <i>Első rész</i> 101 ■ <i>Második rész</i> 102 ■ <i>Harmadik rész</i> 104 ■ <i>Negyedik rész</i> 106 ■ Számadáshelyzet, alakmás 107 ■ Elbeszélői hang, nyelvi megalkotottság 108 ■ <i>Jónás imája</i> 109 ■ A Jónás-maszok levetése 109	
Pályakép	110
Poeta doctus 110 ■ Lírájának első szakasza 110 ■ Költészete a háború idején 111 ■ Lírája az 1920– 1930-as években 111 ■ Regényei 112 ■ Műfordításai 112 ■ Értekező prózája, irodalomszervező tevékenysége 113	
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ	114
A lírikus indulása	114
Az esztétikum elkötelezettje 114 ■ A szegény kisgyermek panaszai 114 ■ <i>Mint aki a sínek közé esett...</i> 115 ■ <i>Menj, kisgyerek.</i> 115 ■ Nyitó és záró vers 116 ■ <i>Mostan színes tintákról álmodom.</i> 117 ■ Mostan színes tintákról álmodom 119 ■ Schein Gábor: <i>Ha rajzolnék</i> 119 ■ <i>A rút varangyot véresen megöltük.</i> 119 ■ Hajnóczy Péter: <i>Ki a macska?</i> 120 ■ Karinthy Frigyes: Kosztolányi Dezső: „ <i>A szegény kis trombitás szimbolista klapac nyöszörgései</i> ” című ciklusból 121	
A felnőttkor mérlege	122
Számvetésvers 122 ■ <i>Boldog, szomorú dal</i> 123 ■ Aszimmetrikus szerkezet, toposzok, kapcsolatok 124 ■ Hiányérzet 125 ■ Különböző minőségek együttes érvénye 125 ■ Tóth Krisztina: <i>Készenléti dal</i> 125	
Lírávaltozatok az elmúlásra	126
Számadás: kötet és ciklus 126 ■ <i>Őszi reggeli</i> 127 ■ Ösztöposz 128 ■ Látványszerűség és öntükrözés 128 ■ Az időbeliség tapasztalata 129 ■ Újraértelmezésnek utat nyitó zárlat 129 ■ Gellén-Miklós Gábor: <i>Számadás</i> 129 ■ Meliorisz Béla: <i>Ősz és reggel is</i> 129 ■ <i>Halotti beszéd</i> 130 ■ Szövegköztiség 131 ■ Egyszeriség és egyedi személyiség 132 ■ Az idő modern tapasztalata 132 ■ <i>Hajnali részegség</i> 133 ■ Létértelmező vers 136 ■ Rapszodikus jelleg, vallomásos beszédhelyzet 136 ■ Kettős szembenállások 137 ■ Vendégléttudat 137 ■ Fodor Ákos: <i>Szám-adás</i> 137 ■ <i>Ének a semmiről</i> 137 ■ <i>A vendég</i> – részlet 138 ■ Ady Endre: <i>Nem feleltem magamnak</i> 139 ■ Kovács András Ferenc: <i>Kompletórium</i> 139	
A regényíró Kosztolányi – Pacsirta	140
Mélylélektan és történet 140 ■ <i>Tizedik fejezet – részlet</i> 141 ■ <i>Tizenharmadik fejezet – részlet</i> 142 ■ A Pacsirta problematikája 144 ■ A lélektaniség és poétikai eszközei 144 ■ Elbeszélő és nézőpont 145 ■ Többféle idő kölcsönhatása 146 ■ Értelmezések 147	
A novellaíró Kosztolányi	147
Kosztolányi novellái 147 ■ <i>Füredés</i> 148 ■ Tudható és sejtető 153 ■ Alakmás novellák: Esti Kornél 153 ■ <i>Esti Kornél – Tizennyolcadik fejezet</i> 154 ■ Alcím, téma, elbeszélői helyzet 157 ■ Az egyén társadalmi beilleszkedésének metaforái 158 ■ Metaforikus halál, hiteles lét 158 ■ Esterházy Péter: <i>Esti – Hajnali bilincs</i> 159 ■ Ironia 159	

Pályakép	160
Az első pályaszakasz 160 ■ Alkotóművészete az 1920-as években 160 ■ Regényei 161 ■	
Ady-revizió 163 ■ Esti Kornél-novellák 163 ■ Latin arcélek 164 ■ Lírája az 1930-as években 164	
A KORSZAK MAGYAR PRÓZAIRODALMÁBÓL	166
HAGYOMÁNYKÖVETŐ ÉS ÚJÍTÓ VONÁSOK MÓRICZ ZSIGMOND PRÓZAMŰVÉSZETÉBEN	166
A Móricz-próza jelentősége 166	
Móricz novellisztikájából	166
<i>Tragédia</i> 167 ■ Ironikus közelítés 171 ■ Naturalista téma- és alakformálás 171 ■ Önpusztító indulat 172 ■ A falu- és parasztábrázolás újszerűsége 172 ■ <i>Barbárok</i> 173 ■ Klasszikus szerkezet 182 ■ Népmesei, balladai és drámai elemek 183 ■ Nyelvi megalkotottság 183 ■ Egységesítő elemek 183	
Újító törekvések a regényben – Az Isten háta mögött	184
A magyar periféria (kis)regénye 184 ■ 6. fejezet – részlet 185 ■ Zárt tér, megállt idő, egyszerű kommunikáció 187 ■ Bovaryné-utalások 187 ■ Elbeszélésmód 188 ■ Az időrend megtörése 189 ■ Prózapóetikai újítások 189 ■ Grecsó Krisztián: <i>Tánciskola</i> – részlet 189 ■ Rövid pályakép 191	
A TUDATMŰKÖDÉS MINT NYELVI SZERKEZET – KRÚDY GYULA	192
Helye a modern szép prózában 192 ■ <i>Duna mentén</i> 193 ■ Előzetes elvárások 195 ■ Elbeszélni a tudatban zajlót 195 ■ Utazástoposz 196 ■ A Krúdy-próza poétikai újításai 196 ■ Márai Sándor: <i>Szindbád hazamegy</i> – részlet 197 ■ James Joyce: <i>Ulysses</i> . 2. epizód – részlet 197 ■ <i>A hídon</i> – Negyedik út 199 ■ Marcel Proust: <i>Az eltűnt idő nyomában</i> . <i>Swann</i> – részlet 201 ■ Rövid pályakép 202	
A LÉLEKTANISÁG VÁLTOZATAI	203
Női sorsok női szemmel	203
Kafka Margit: <i>Színek és évek</i> – részletek 203	
A tudattalan nyomában	206
Csáth Géza: <i>A varázsló kertje</i> – részlet 206 ■ <i>Ópium</i> – <i>Egy idegorvos levelesládájából</i> 207 ■ Két vers Tolnai Ottó <i>árvacsáth</i> című verseskönyvéből: <i>árvacsáth</i> (103) 208 ■ <i>árvacsáth</i> (104) 208	
AKI A HUMORBAN NEM ISMER TRÉFÁT – KARINTHY FRIGYES	209
Világszemlélete 209 ■ <i>Mint vélgaban</i> 209 ■ Halandzsa 211 ■ A nyelv paródiája 212 ■ Weöres Sándor: <i>Táncdal</i> – részlet 212	
LÍRA A NYUGAT-KÁNON PEREMÉN	214
A TELJESSÉGRE VÁGYÓDÁS KÖLTÉSZETE – JUHÁSZ GYULA	214
Költészetéről 214	
Önportré egy művészportréban	214
Gulácsy Lajos: <i>Az egynapos hó</i> 215 ■ <i>Gulácsy Lajosnak</i> 216 ■ Vers a megértésről 218 ■ Vershelyzet, beszédhelyzet 218 ■ Öntörvényű álomvilágok 218 ■ Weöres Sándor: <i>Dalok Na Conxy Pan-ból</i> – részletek 218 ■ Költői levél, művészportré, művészi hitvallás 219 ■ Nagy Gáspár: <i>A tél elé</i> 219 ■ Petri Csathó Ferenc: <i>Itt maradni</i> 219	
„Magyar táj, magyar ecsettel”	220
<i>Tiszai csönd</i> 220 ■ <i>Magyar táj, magyar ecsettel</i> 220 ■ <i>Tápai Lagzi</i> 221 ■ Az életképtől a haláltáncig 221	
A személyiségbe beépült csalódás verse	222
<i>Anna örök</i> 222 ■ Eltávolodás és jelenlét 223 ■ Tóth Krisztina: <i>Óda az ötvenes férfiakhoz</i> 223	
AZ IMPRESSZIONIZMUS ÁRAMÁBAN – TÓTH ÁRPÁD	224
Költészetéről 224 ■ <i>Esti sugárkoszorú</i> 225 ■ Cím, vers- és beszédhelyzet 226 ■ Látvány, látomás, vallomás 226	
ROKONTALANNAK NYILVÁNÍTVÁ – FÜST MILÁN	227
Költészete 227 ■ <i>Önarckép</i> 228 ■ Számvetésvers 229 ■ A személyiség osztottsága 229 ■ Kudarccs és erkölcsi öntörvényűség 229 ■ Somlyó György: <i>Füst Milán</i> 230 ■ Kovács András Ferenc: <i>Füstölgések</i> – részlet 230	
NÉV- ÉS KIEJTÉSMUTATÓ	231
FOGALOMMUTATÓ	232